

BAMBERGBŐL NÉZVE

INTERJÚ HEINZ DIETER WENZEL PROFESSZORRAL

Aláírták a Budapesti Corvinus Egyetem Közgazdaságtudományi Kara és a német Bambergi Egyetem közötti együttműködést. Az erről szóló egyezményt ünnepélyes keretek között 2010. március 12-én Budapesten írták alá, egyetemünk nevében Mészáros Tamás rektor, a bajorországi intézmény részéről pedig Godehard Ruppert rektor. A megállapodás meghatározza a kapcsolatokat kereteit mind az oktatás mind a tudományos kutatás területén, megalapozza az oktatók és diákok folyamatos cseréjét, s nem utolsósorban lehetőséget teremt a hallgatók számára a kettős diploma megszerzésére. Az egyezmény előkészítésében és megkötésében egyaránt kiemelkedő szerepet vállalt Prof. Heinz Dieter Wenzel, a bambergi egyetem Közgazdaságtudomány Tanszékének vezetője, és a kettős diplomát adó közös képzés koordinátora. Ezért kérjük fel arra, hogy válaszoljon kérdéseinkre.

A világgazdasági válság ma minden országot megvisel. Hogy látja a német gazdaság kilábalásának lehetőségeit? Milyen fiskális és monetáris intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy elinduljon egy új fejlődési pályán a gazdaság?

A német gazdaság viszonylag jól vészelte át a válságot. Ahogyan a krízis előtt, úgy megint az export működött a fejlődés motorjaként. Példa erre a német autóipar Kínába irányuló növekvő kivitelének erőteljes dinamikája. Ennek egyik magyarázata a német munkaerő-piaci politika, amely igen rugalmasan követte a visszaesés és fel lendülés hullámzását. Az üzemekben bevezetett nagymértékű rövidített munkaidő olyan befektetésnek bizonyult, amelynek következtében a válság idején is csak korlátozott mértékben csökkent a munkahelyek száma.

A magas növekedési ráta azonban csak akkor tér vissza Németországban, ha a támogatásra épülő gazdálkodás jelentős mértékben csökken. Csupán szociális területen 175 milliárd eurót tesznek ki a szubvenciók a teljes, 320 milliárd eurót kitevő szövetségi szintű kiadásokból. Ennek jelentős része a politikából következő, az egysülésből fakadó teher, ami még mindig nyugat-kelet irányú tőkeátvitelt tesz szükségessé a régi szövetségi tartományokból az újakba.

A fejlett országok válságkezelése kapcsán gyakran felmerül a deficitfinanszírozás hosszú távú negatív hatása. Bár Németország nagyon óvatos ebben a tekintetben ez más európai uniós tagországokra nem jellemző. Mit gondol, hogyan fog megoldódni a világgazdaságban a nagy tömegű deficit kezelése? Várható-e jelentős pénzügyi átrendeződés (például lesz-e a dollárnak tartós alternatívája a nemzetközi tartalékok terén)?

Az államadóság és a költségvetési deficit oly mértékben befolyásolja a pénzügyi politikát, amennyire az behatárolja a politika cselekvési terét. Ebben a kamatláb

mértéke játszik döntő szerepet. Japán például azért képes jól együtt élni rendkívül magas adóságával (a bruttó nemzeti termék mintegy 200 százaléka), mivel az államadosság kamatai igen alacsonyak. S ez abból ered, hogy Japán takarékosági hajlama következtében magas a tőkeajánlat.

A másik szélsőség viszont Görögország. Az „eurójuttatásokra” alapozott magas közjóléti és magánfogyasztást éveken át a görög viszonyokhoz képest szélsőségesen alacsony kamatok tették lehetővé. Az euróból adódó stabilizációs nyereséget úgyszólván felélték a fergeteges gyorsasággal növekvő közfogyasztási eladósodással.

Erre reagáltak a tőkepiacok, s így a most megkövetelt magas kamatok – amelyek egyébként Görögországnak a kilencvenes években érvényes kamatszínvonalához mérhetők – az adósságszolgáltatást mostanra megnehezítették. Amiből az a tanulság, hogy az államadosságok vagy deficitek elviselhetőségét mindig a nemzeti tőkepiacok adottságainak figyelembevételével kell megítélni.

Összességében nem kell azzal számolni, hogy a görög zavarok miatt az euró tartalékvalutaként kárt szenved. Ahhoz a görög probléma túlságosan „kicsi”: 2009-ben a teljes görög államadosság mintegy 275 milliárd eurót tett ki. Ez épp csak háromszoros a 2009 évi német költségvetési hiánynak. S ez mutatja a görög államadosság viszonylagosságát az európai tőkepiacon.

A dollár számára tartalékvalutaként az lesz a meghatározó, hogy a megtakarítási ráta jelenleg észlelhető lábadozása, ami a válság előtt a rendelkezésre álló jövedelmeknek mindössze 1,8 százalékát tette ki, tartósan megerősödik-e.

Hogy látja az Európai Unió helyzetét a világgazdasági válság kapcsán? Kialakulnak-e új intézmények, szabályozó hatóságok vagy elég az eddigiek hatékonyabb működtetése?

Az nem kérdéses, hogy új pénzügyi szabályozó mechanizmusok szükségesek. A pénzpiac szilárdsága ugyanis közérdek. Vagyis az államra kötelezettségek hárulnak, ez a piaci kudarcok elméletéből következik. A gond azonban abból fakad, hogy a pénzpiac szilárdsága nemzetközi közérdek, tehát a nemzeti vagy csupán európai intézkedések nem elegendők. Az jó jel, hogy Barack Obama amerikai elnök immár nyilvánosan érdekeltnek mutatkozik a hatékony nemzetközi piacellenőrzésben.

Ön egyben a Bambergi Egyetem professzora is. Mi a véleménye, kell-e változtatni a közgazdaságtan oktatásán tartalmában és formájában a válság miatt? Érzékel-e áttrendeződést a hallgatói érdeklődésben az egyes diszciplínák között?

Egy közgazdász számára az előző kérdésre adott válaszból következően soha nem kérdéses, hogy a pénzpiacoknak erősebb ellenőrzésre van szükségük. Nem a tudomány mondott csődöt, hanem a politika, amely a „buborékjelenség” kialakulásával és a kockázatok ellenőrizetlen növekedésének folyamatával szemben nem lépett fel kellő időben, sőt külső források lehetőségének megteremtésével még támogatta is a bankok féllégális üzleti területeit.

Ha van levonható tanulság a válságból az egyetemeken a közgazdasági képzés számára, akkor az az, hogy az állami szerepvállalás elméletének (Public Economics) nagyobb helyet kell kapni a tantervben.

Az eddigi tapasztalatai alapján mi az alapvető különbség a magyar és a német oktatók és hallgatók között?

Úgy tűnik számomra, hogy a magyar egyetemi rendszert nagyfokú igazgatási komplexitás jellemzi. A németek erőteljesebb „pénzügyi alárendeltség” alapján működnek. A kutatásnak és a képzésnek a német alaptörvényben szabályozott autonómiáját az egyes személy szintjén értelmezzük. Ez azt jelenti, hogy minden professzor saját személyi autonómiával és költségvetési összeggel rendelkezik, és sem képzési, sem kutatási téren nem függ feletteseitől, például a dékántól. A magyar professzorok gyakran több egyetemen dolgoznak. Ez Németországban meglehetősen ritka. Talán ebből következik, hogy Németországban erősebb kapcsolat tud kialakulni az egyes diákokkal.

A hallgatói oldalon egyebek mellett eltérés az is, hogy Magyarországon az egyetemet inkább tekintik meghosszabbított iskolai képzésnek, mint Németországban. Ez abban fejeződik ki, hogy az alapképzés, vagyis a tantárgyi struktúra igen sok előadást, elfoglaltságot, és ugyancsak igen sok (minden esetben mérsékelt értékű ECTS-pontszámot jelentő) vizsgát tartalmaz. Ami a diákok minőségi színvonalát illeti, nincs értékelhető különbség.

KOCSIS LÁSZLÓ